

Наукові перспективи
Видавнича група

ВІСНИК науки та
освіти
ISSN 2786-6165 (online)

Bulletin of Science and Education

№ 5(47) 2026

Видавнича група «Наукові перспективи»
Християнська академія педагогічних наук України

«Вісник науки та освіти»

№ 5(47) 2026

Київ – 2026

Publishing Group «Scientific Perspectives»
Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

"Bulletin of Science and Education"

№ 5(47) 2026

Kyiv – 2026

ISSN 2786-6165 Online

УДК 001.32:1 /3/(477)(02)

Ідентифікатор медіа R40-05847

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-5\(47\)](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-5(47))

«Вісник науки та освіти»: журнал. 2026. № 5(47) 2026. С. 6300

Рекомендовано до видавництва Всеукраїнською Асамблеєю докторів наук з державного управління
(Рішення від 01.06.2026, № 1/6-26)

*Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022
№ 894 журналу присвоєні категорії "Б" із історії та
археології (спеціальність - 032 Історія та археологія) та
педагогіки (спеціальність - 011 Освітні, педагогічні науки)*

*Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від
23.12.2022 № 1166 журналу присвоєна категорія Б з філології
(спеціальність - 035 філологія)*

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної академії наук Азербайджану, Всеукраїнської асоціації педагогів і психологів з духовно-морального виховання та Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління

Журнал публікує наукові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів гуманітарних наук та мистецтва

Цільова аудиторія: вчені, лінгвісти, літературознавці, перекладачі, мистецтвознавці, культурознавці, педагоги, соціологи, історики, археологи, а також, інші фахівці з різних сфер життєдіяльності суспільства, де знаходить застосування тематика наукового журналу

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar

Головний редактор: Котельницький Назар Анатолійович – член-кореспондент Української Академії Наук, кандидат історичних наук, доцент кафедри мовної підготовки та міжкультурних комунікацій, ЗВО Університет трансформації майбутнього (Україна)

Редакційна колегія:

- ✓ **Азарова Лариса Євстахіївна** - докт.філол.наук, професор, завідувач кафедри мовознавства Вінницького національного технічного університету (Україна)
- ✓ **Берест Ігор Романович** - доктор історичних наук, професор кафедри медійних технологій, інформаційної та книжкової справи, Національного університету «Львівська політехніка» (Україна)
- ✓ **Беррі, Стівен** доктор історичних наук, професор, професор епохи Громадянської війни Коледжу мистецтв і наук Франкліна Університету Джорджії (США)
- ✓ **Вукілова Катерина Володимирівна** – кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германської філології та перекладу Білоцерківського національного аграрного університету (Біла Церква, Україна), доцент Дніпровського відділення центру наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України, Дніпро, Україна (Україна)
- ✓ **Гурко Олена Василівна** - доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, (Дніпро, Україна)
- ✓ **Заур Алієв** доктор філософії з історії науки, доктор філософії з політичних наук, доцент, доцент Інституту філософії та соціології НАНА, Азербайджан (Азербайджан)
- ✓ **Р. Ахмад Закі Ель Ісламі**, доцент, професор, доктор філософії, Департамент наукової освіти, Факультет підготовки вчителів та освіти, Університет Султана Агенга Тіртаяса, (Індонезія)

- ✓ **Робак Ігор Юрійович** - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук Харківського національного медичного університету (Україна)
- ✓ **Рубан Микола Юрійович** - доктор філософії з історії та археології, член правління Луганського обласного об'єднання ВУТ "Просвіта" імені Тараса Шевченка, голова правління громадської організації "Фонд відновлення залізничної спадщини України" (Україна)
- ✓ **Сайд М. Ісмаїл** доктор наук, професор, професор кафедри англійської мови, Коледж природничих наук і гуманітарних наук, Університет принца Саттама бін Абдулазіза, Аль-Хардж (Саудівська Аравія)
- ✓ **Синявська Олена Олександрівна** - кандидат історичних наук, доцент, доцент Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (Україна)
- ✓ **Січкаренко Галина Геннадіївна** - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій (Україна)
- ✓ **Скляр Ірина Олександрівна** - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології, доцент кафедри світової літератури Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ Донбаський Державний педагогічний університет, постдокторант (Україна)
- ✓ **Супрун Володимир Миколайович** – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри журналістики та українознавства Національного університету водного господарства та природокористування (Україна)
- ✓ **Хитровська Юлія Валентинівна** - доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Україна)
- ✓ **Юган Наталія Леонідівна** – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри літературознавства, східної філології і перекладу Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, практичний психолог у закладах освіти, член Центру українсько-європейського наукового співробітництва, Української асоціації когнітивної лінгвістики та поетики, Міжнародної федерації арт-терапії та самореалізації особистості (Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

- Ячмень Б.В.** 5485
*НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ
III-КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМА-
ТИКИ ЗАСОБАМИ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ*

СЕРІЯ «ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ»

- Chotari Yu., Molnar D. Ye., Rats A.** 5495
*TIVADAR LEHOCZKY: THE WRITTEN LEGACY OF A
POLYHISTOR*

- Filinyuk A., Klimchuk Yu.** 5509
*UKRAINIAN NARRATIVE OF THE TRANSNATIONAL HISTORY OF
THE ITALIAN RESISTANCE MOVEMENT DURING WORLD WAR II*

- Klys T., Kitsak V.** 5533
*THE UNRESOLVED LAND ISSUE AS A FACTOR IN THE
SECONDARY MIGRATION OF UKRAINIANS DEPORTED FROM
ZAKERZONIA TO THE WESTERN REGIONS OF THE UKRAINIAN
SSR FROM THE CENTRAL, SOUTHERN AND EASTERN REGIONS
OF THE UKRAINIAN SSR*

- Klysh T., Kitsak V.** 5545
*THE UNRESOLVED HOUSING PROBLEM AS THE MAIN CAUSE
OF THE DOUBLE RESETTLEMENT OF DEPORTED UKRAINIANS
FROM ZAKERZONIA IN THE UKRAINIAN SSR*

- Алексієвець Л.М., Гринчук О.О.** 5559
*ЧАСОПИС «NIEPODLEGŁOŚĆ» ЯК ПЛАТФОРМА ДЛЯ ПОЛІ-
ТИЧНИХ ДИСКУСІЙ ПОЛЬСЬКОЇ ОПОЗИЦІЇ*

- Алексієвець Л.М., Гавур В.А.** 5573
*ЯДЕРНЕ ПИТАННЯ У БЕЗПЕКОВІЙ ПОЛІТИЦІ ЯПОНІЇ: ВІД
1945 РОКУ ДО СУЧАСНОСТІ*

- Бикова О.І., Ніколенко К.В.** 5592
*ПІКТОРІАЛЬНИЙ ПОВОРІТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІЛОСОФІЇ ТА
ДИДАКТИКИ ДЖЕРЕЛ ГОЛОДОМОРУ*

УДК 327.621.039-049.5](520)"1945/..."

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-5\(47\)-5573-5591](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-5(47)-5573-5591)

Алексієвець Леся Миколаївна доктор історичних наук, професор кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства, Тернопільський національний педагогічний університет ім. В.Гнатюка, м.Тернопіль, <https://orcid.org/0000-0002-0030-3314>

Гавур Віталій Андрійович аспірант, Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка, Тернопіль, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-6034-716X>

ЯДЕРНЕ ПИТАННЯ У БЕЗПЕКОВІЙ ПОЛІТИЦІ ЯПОНІЇ: ВІД 1945 РОКУ ДО СУЧАСНОСТІ

Анотація. У статті проаналізовано ядерне питання в політиці Японії після Другої світової війни. На основі документів законодавчого характеру та зовнішньополітичних ініціатив характеризується становлення й утвердження Японії як мирної та неядерної держави на рівні зовнішньополітичного позиціонування. Також висвітлюється суть амбівалентної японської політики, яка, з одного боку, визначалась ідеалістичним наміром просуватись до досягнення світу без ядерної зброї, з іншого - враховувались ризики та загрози потенційних конфліктів із ядерними державами. Останнє позначило відданість Японії політиці розширеного стримування, що забезпечують Сполучені Штати Америки, як наріжного каменю національної безпеки.

Дослідження показує, що суспільна травма, внаслідок ядерних бомбардувань міст Хіросіми та Нагасакі, пацифістський характер статті 9 Конституції Японії, три неядерні принципи та неприйняття ядерної зброї в японському суспільстві визначили неядерну риторику та міжнародне позиціонування Японії. Водночас, пріоритетність безпекового альянсу з США й політика розширеного стримування довгий час визначались контекстом Холодної війни та прагматичним підходом до безпеки держави та її громадян в умовах відсутності власних повноцінних збройних сил. Упродовж ХХІ ст. стала набирати більшої популярності ідея перегляду неядерних принципів, зокрема третього, який забороняє введення ядерної зброї на територію Японії. Це сталося через суттєву трансформацію балансу сил в Індो-Тихоокеанському регіоні, пов'язану із поступовим переходом світу до мультиполярності, посиленням КНР, ядерної загрози з боку КНДР

та агресивної зовнішньої політики РФ, зокрема щодо України. При цьому, альянс із США досі залишається для Японії пріоритетом №1. З огляду на ці фактори й можна пояснити стратегічну неспроможність Японії ще більше просувати неядерну політику.

У статті акцентується на суспільних дискусіях щодо перегляду трьох неядерних принципів. Відзначається, що позиція у напрямі ревізії не зустрічає загальної підтримки. Також включені точки зору різних дослідників ядерної проблеми в політиці Японії.

Ключові слова: Геополітична нестабільність, КНР, КНДР, політика розширеного стримування, США, три неядерні принципи, Японія, мир, ядерна безпека.

Alexiyevets Lesya Mykolaivna, Doctor of Historical Sciences, Professor, Department of World history and religious studies, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, <https://orcid.org/0000-0002-0030-3314>

Havur Vitalii Andriiovych, PhD student, Department of World history and religious studies, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, <https://orcid.org/0000-0001-6034-716X>

NUCLEAR QUESTION IN JAPAN'S SECURITY POLICY: FROM 1945 TO PRESENT

Annotation. The article analyzes the nuclear question in Japan's post-World War Two policy. Based on legislative documents and foreign policy initiatives, it characterizes the establishment of Japan as peaceful and non-nuclear state at the level of international positioning. It also highlights the ambivalence of Japanese policy, which, on the one hand, was defined by an idealistic intention to promote the achievement of the world without nuclear weapons and, on the other hand, it considers risks and dangers of the potential conflicts against nuclear states. The latter has marked Japan's commitment to extended deterrence policy provided by the United States of America as the cornerstone of the state's security policy.

The research shows that the social trauma caused by the nuclear bombing of Hiroshima and Nagasaki, the pacifist nature of Article 9 of the Constitution of Japan, the Three Non-Nuclear Principles and the rejection of nuclear weapons within Japanese society have defined Japan's non-nuclear rhetoric and international positioning. Simultaneously, the priority of security alliance with the US and extended deterrence policy for a long time were determined by the Cold

War context and a pragmatic approach to state and its civilians security in terms of the absence of Japan's full-fledged armed forces. During the 21st century, the idea of revising the Three Non-nuclear Principles became more popular, particularly with regard to the third principle, which bans the introduction of nuclear weapons on the Japanese territory. This development has occurred amid a substantial transformation of the balance of power in the Indo-Pacific region, driven by the gradual transition to multipolarity, the strengthening of PRC, the nuclear threat posed by DPRK, and the aggressive external policy of the Russian Federation, particularly regarding Ukraine. Meanwhile, the alliance with the United States still remains Japan's top strategic priority. In light of these factors, Japan's strategic inability to further promote non-nuclear policy can be explained.

The article emphasizes social debates surrounding the revision of the Three Non-Nuclear Principles. It notes that the position towards the revision doesn't enjoy unanimous support. The article also presents the viewpoints of various researchers of the nuclear issue in Japan's policy.

Keywords: geopolitical instability, PRC, DPRK, extended deterrence policy, US, Three non-nuclear principles, Japan, peace, nuclear security.

Постановка проблеми. На формування ядерної політики Японії після Другої світової війни суттєво вплинув факт бомбардування міст Хіросіми та Нагасакі, тому в суспільній свідомості японців глибоко утвердився постулат відмови від ядерної зброї. Він посилювався після аварії на АЕС «Фукусіма 1», спричиненою цунамі в 2011 р. Базуючись на пацифістській статті 9 Конституції Японії, а також Трьох неядерних принципах, політика Японії не покладається на власні ядерні можливості в справі забезпечення оборони архіпелагу. Натомість, робить ставку на політику розширеного стримування, наріжним каменем реалізації якої є Договір про взаємне співробітництво та гарантії безпеки із США, укладений в 1960 р. Упродовж багатьох післявоєнних десятиліть такий підхід надавав Японії можливість уникати загроз великих конфліктів, вибудувати на світовій арені репутацію мирної держави, а також отримав внутрішню легітимність серед японського суспільства. Однак, за останні двадцять років в Південно-Східній Азії відбулись фундаментальні економічні та політичні зсуви, пов'язані із низкою факторів, таких як утвердження КНР як могутньої регіональної сили й розбудова ядерної та ракетної програм КНДР як недружнього до Японії режиму. Ситуацію ускладнюють територіальні суперечки та складні історичні питання минулого між Японією та вище названими державами. До цього комплексно додалась агресія РФ проти України та російський ядерний шантаж, який закономірно підняв на сполох уряди багатьох країн світу через надвисоку актуальність потенційної загрози. Водночас спостерігався

поступовий перехід до мультиполярності в міжнародних відносинах та наростання значної конкуренції відносно лідерства США, держави, яка є наріжним каменем в стратегії уряду Токіо. Своєю чергою, перегляд міжнародної політики США адміністрацією Д. Трампа породив невизначеність щодо довгострокової надійності зовнішніх гарантій безпеки. Тож Японія опинилась перед обличчям гострої дилеми: зберігати статус-кво в питанні ядерної безпеки, чи здійснити переоцінку попередньої політики.

Розгляд означених питань звучить особливо актуально сьогодні, коли світ говорить про кризу міжнародного конструкту, з одного боку, з іншого – нові тенденції планетарної історії. Тож стаття є важливою, як в теоретичному, так практичному вимірах. Українська історіографія поповнюється новим, особливо значимим сьогодні за проблемою, дослідженням у сфері японістики. У ньому простежується шлях держави, що має складний історичний досвід, пов'язаний з використанням ядерної зброї, до сучасності, нові виклики щодо забезпечення національної безпеки. З одного боку, можна говорити про специфічну антиядерну ідентичність Японської держави, іншого – вимушене інтегрування у систему ядерного стримування США, загалом, цілісно аналізувати еволюцію підходів Японії до ядерного питання у контексті змін безпекового середовища й внутрішньополітичних трансформацій.

Метою статті є здійснити аналіз післявоєнної політики Японії щодо ядерної зброї, а також висвітлити суть ядерної дилеми безпеки в умовах загрозливих зовнішньополітичних обставин, перед якими опинився уряд Токіо в XXI столітті. Дослідження спрямоване на з'ясування того, чому та за яких умов Японія довгий час на практиці та в риторичі зберігала стратегічну амбівалентність, підтримуючи ідеї світу без ядерної зброї, але, водночас, роблячи ставку на розширене стримування під егідою США в своїх стратегічних міркуваннях. Також у статті особливу увагу зосереджено на поступовій зміні ядерного дискурсу в напрямі ревізії Трьох неядерних принципів на фоні наростання зовнішньополітичних загроз та нестабільності у світовій політиці.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Важливі складові цієї проблематики, зокрема, еволюції позиції Японії щодо ядерної зброї та аналізу ядерної політики держави впродовж останніх десятиліть у контексті геополітичних змін були висвітлені в дослідженнях Б. Каусікана, Х. Асано, Г. Сокольські, Т. Умехара, Ш. Танака, Н. Акіяма, Д. Гурста та ін. В українській історіографії проблема безпекової політики Японії з акцентом саме на ядерному аспекті не стала досі предметом окремих досліджень. Певною мірою ці питання розглядаються у міждисциплінарних працях, роботах ширшого контексту (В. Удовік, М. Кулініч, В. Гавур, С. Галака, ін.).

Виклад основного матеріалу. Зазнавши поразки у Другій світовій війні та трагедії ядерного бомбардування, Японія з 1945 по 1952 рр., переживала період союзної окупації під головуванням США. В ході цього історичного періоду в Японії були переформатовані політичні та правові основи держави, що, безперечно, позначилось на питаннях оборони та зовнішньополітичного позиціонування. У статті 9 Конституції Японії від 1947 р. проголошувалось: «Щиро прагнучи міжнародного миру, заснованого на справедливості та порядку, японський народ назавжди відмовляється від війни як суверенного права нації та від загрози чи застосування сили як засобу врегулювання міжнародних суперечок. Для досягнення мети попереднього пункту сухопутні, морські та повітряні сили, а також інший воєнний потенціал ніколи не будуть збережені. Право держави на ведення війни не буде визнаватись» [1]. Саме цією статтею Конституції на багато десятиліть вперед була окреслена також і позиція Японії щодо ядерної зброї.

Продовжуючи курс, який обрала Японія, в 1955 р. прийнятий Основний закон про атомну енергію, в статті 2 якого стверджувалось: «Дослідження, розробка та використання ядерної енергії обмежені мирними цілями, спрямовані на забезпечення безпеки та здійснюються незалежно під демократичним управлінням, а отримані результати оприлюднюються для активного сприяння міжнародній співпраці» [2].

У 1967 р. прем'єр-міністр Японії Ейсаку Сато задекларував в Парламенті так звані три неядерні принципи: не володіти, не виробляти та не вводити ядерну зброю на територію Японії [3]. В 1971 р. Парламент прийняв резолюцію про підтримку трьох неядерних принципів.

Зі сторони США до Японії застосовується політика розширеного стримування, яка передбачає політику захисту ядерною державою не лише себе, а й своїх союзників, та враховує використання як конвенційної, так і ядерної зброї. З огляду на це, часто послуговуються виразом, що Японія знаходиться під «ядерною парасолькою» США. Попри це, в 1950-х – 1960-х роках значна частина японського суспільства була критично налаштована до американської ядерної (як і, загалом, військової) присутності, що додатково підкреслило антиядерні настрої. Власне, американська ядерна зброя перебувала на території Японії до 1972 р.

У 1957 р. Японія приєдналася до МАГАТЕ, а згодом посилила свої зобов'язання, підписавши (1970 р.) та ратифікувавши (1976 р.) Договір про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ). Також країна бере участь в Оглядових конференціях учасників ДНЯЗ при ООН. А упродовж 2009–2019 рр. посаду генерального директора МАГАТЕ обіймав японський дипломат Аmano Юкія. В 1996 р. Японія підписала, а в 1997 р. парламент країни ратифікував Договір про всеосяжну заборону ядерних випробувань (Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty або CTBT).

Також Японія підтримала міжнародну ініціативу «Global Zero», яка ставила за мету публічне інформування про небезпеку ядерної зброї та пропозиції щодо повного її знищення («світ без ядерної зброї»). В 2011 р. на саміті «Global Zero» в Лос-Анджелесі прем'єр-міністр Йосіхіко Нода підкреслив: «Будучи єдиною країною, яка зазнала ядерних бомбардувань, Японія особливо переконана, що трагічні наслідки використання ядерної зброї ніколи не повинні повторюватись. Японія, зі свого боку, незмінно віддана трьом неядерним принципам не-володіння, не-виробництва та не-дозволення її ввезення до країни» [4]. Також існують урядові програми, спрямовані на підтримку жертв ядерного бомбардування («хібакуші») та інформування про небезпеку ядерної зброї: Special Communicator for a World without Nuclear Weapons, Youth Communicator for a World without Nuclear Weapons тощо [5].

У п'ятому виданні «Політики Японії по роззброєнню та нерозповсюдженню ядерної зброї» МЗС визначає чотири фундаментальні принципи, на яких ґрунтується політика в обраному напрямку. Зокрема: «...Конституція Японії виражає, що Японія заснована на ідеалі пацифізму...», а також «...Японії важливо докласти міжнародних зусиль для створення світу без ядерної зброї...». Було відзначено, що «...з точки зору забезпечення миру та безпеки Японії, а також для підтримки регіональної стабільності, Японія повинна уникати ескалації регіональної гонки озброєнь і запобігати розповсюдженню зброї масового знищення...». Згідно із третім принципом, «...із зростанням руйнівності та смертоносності зброї та, як наслідок, посиленням страждань, спричинених війною, зростає гуманітарна потреба у роззброєнні та нерозповсюдженні (ядерної зброї – *прим. авт.*)...». Насамкінець, відзначається принцип безпеки людини, який є «одним із стовпів японської дипломатії» та «має тісний зв'язок із роззброєнням і нерозповсюдженням» [6].

У серпні 2022 р. під час десятої Оглядової конференції учасників Договору про нерозповсюдження ядерної зброї в зверненні прем'єр-міністра Ф. Кішіди робився акцент на ДНЯЗ, засуджувався підхід РФ до потенційного використання ядерної зброї, висувались такі пріоритети («Хірошімський план дій»), як: невикористання, прозорість, зменшення ядерного накопичення, нерозповсюдження та сприяння мирному використанню ядерної енергії, сприяння точному розумінню реалій використання ядерної зброї [7]. На зустрічі G7 в Хірошімі (2023 р.) в документі Hiroshima Vision представниками G7 було означено підтвердження наміру про незастосування ядерної зброї (крім оборонних цілей), скорочення її арсеналів, а також просування ядерної безпеки, роззброєння та нерозповсюдження (ядерної зброї), реалізації Договору про всеосяжну заборону

ядерних випробувань та Договору про заборону виробництва матеріалів, що розщеплюються (заборона стосується саме матеріалів для ядерної зброї). Також висловлювалась підтримка Хірошімському плану дій [8].

Перебуваючи під американською «ядерною парасолькою», в умовах Холодної війни (в якій Японії відводилось важливе місце в стратегічних міркуваннях Вашингтона), будучи чи не найближчим безпековим партнером США та проводячи політику в сфері безпеки та оборони відповідно до статті 9 Конституції, Японія отримала змогу протягом десятиліть концентруватись на економічному відновленні та зростанні, маючи тверде переконання в далекоміроковому характері цього партнерства, а отже – збереженні безпеки для держави та її громадян. Та з роками ситуація докорінно трансформувалась. Для Індостихоокеанського регіону перші десятиліття ХХІ століття були позначені низкою фундаментальних змін, частина яких може становити загрозу безпеці Японії. Так, КНР здійснила вражаюче посилення свого військового потенціалу, підкріпленого значною економічною могутністю. Китай впродовж останнього десятиліття нарощує військово-морську присутність в Східнокитайському морі, має намір реалізувати приєднання Тайваню, регулярно чинить тиск на Японію щодо о-вів Сенкаку з 2012 р. (року націоналізації островів Японією), здійснюючи вторгнення у води навколо островів (трактуючи їх своїми). Ще однією загрозою є КНДР, яка, в ході реалізації ядерної та ракетної програм, неодноразово здійснювала (та здійснює) пуски балістичних ракет над Японським архіпелагом. Між КНДР (а також Південною Кореєю) та Японією є територіальна суперечка за о-ви Токто. Ситуація набуває загрозливого характеру на тлі поглиблення стратегічного зближення Китаю та Північної Кореї з Російською Федерацією, особливо після 2022 року: проголошення РФ і КНР формули «партнерства без меж», активізація спільних економічних ініціатив і військових навчань, зокрема в Тихоокеанському регіоні, підписання у 2024 році Договору про всеосяжне стратегічне партнерство між РФ і КНДР, а також надання Північною Кореєю військової допомоги Росії у війні проти України. РФ, своєю чергою, має суперечку із Японією за Північні території (Південних Курильських островів). Діалог про вирішення цієї проблеми перервався в 2022 р. через широкомасштабний етап російсько-української війни, після чого Японія, до речі, послідовно проявляє свою підтримку Україні [9]. До того ж, РФ суттєво наростила свою військову присутність на території Південних Курил. Усі три держави (КНР, КНДР, РФ) мають у розпорядженні ядерну зброю, при цьому РФ на прикладі російсько-української війни вже продемонструвала, що заради перегляду свого міжнародного становища готова задіювати військову силу. Паралельно

відбувався відхід однополярності у міжнародних відносинах та глобального домінування США, що все ще залишається чи не наймогутнішою державою світу, але вже не здатна формувати міжнародний порядок власноруч через появу нових могутніх конкурентів.

На тлі вище перелічених факторів змінювалась і Японія, коректуючи власне зовнішньополітичне позиціонування. Переосмисливши в 2015 р. статтю 9 Конституції, були ухвалені закони про мир і безпеку, які утвердили концепцію «колективної самооборони» (дає можливість Силам Самооборони Японії з певними обмеженнями брати участь у військових операціях для захисту іноземних держав-союзників). У 2022 р. сформована Стратегія національної оборони, яка засвідчила рефлексію Токіо щодо потенційних загроз та методів захисту й стримування (таких як можливість нанесення контрударів та крос-доменних операцій тощо). З боку США теж були здійснені відповідні кроки, аби запевнити японську сторону в надійності політики розширеного стримування. В контексті оборонної співпраці між Японією та США варто згадати заснований в 2010 р. Розширений діалог стримування (The Japan–U.S. Extended Deterrence Dialogue, EDD), в основу якого покладені консультації щодо політики стримування (й ядерного), а також вирішення стратегічних викликів безпеки в Індо-Тихоокеанському регіоні. Зокрема, в 2024 р. обидві сторони сформулювали «Керівні принципи розширеного стримування», спрямованого на посилення у цьому питанні процедур консультацій та комунікації [10]. Також в Керівництві з оборонної співпраці ще з 1978 р. (і надалі – в 1997, 2013 та 2015 рр.) США підтверджували дотримання політики розширеного (зокрема й ядерного) стримування для захисту Японії. Так, в Керівництві за 2015 р. наявне твердження: «Сполучені Штати продовжуватимуть поширювати стримування щодо (захисту – *прим. авт.*) Японії за допомогою повного спектру можливостей, включаючи ядерні сили США» [11].

Водночас дотримання політики розширеного стримування запобігає просуванню Японією неядерного напрямку в повній мірі. Тож уряди Японії, знаходячись в ситуації відсутності ідеальної опції, намагались в риториці та на практиці балансувати між ідеалізмом та реалізмом. Беручи до уваги зовнішньополітичні трансформації за останні кілька десятиліть та ріст потенційних загроз державній безпеці Японії, збереження реалістичного треку в сфері безпеки, здається, було неминучим. Так, кабінет прем'єр-міністра Шіндзо Абе виступив проти приєднання до багатостороннього Договору ООН про заборону ядерної зброї (ДЗЯЗ), від 2017 р., який ставить поза законом будь-яку діяльність у напрямку розробки та виробництва, накопичення, випробування ядерної зброї. Уряд дотримувався позиції, що

основою міжнародної політики Японії у цьому векторі повинен слугувати вже ратифікований Договір про нерозповсюдження ядерної зброї як найефективніший інструмент регулювання проблеми ядерної зброї в світі. Прем'єр-міністр обґрунтував позицію уряду тим, що договір був розроблений без врахування реалій безпеки, і до нього не приєдналась жодна ядерна держава. Також він додав, що сама Японія буде посередником між ядерними та неядерними державами [12].

Рішення про неприєднання до ДЗЯЗ (як і до цього переосмислення в 2015 р. статті 9 Конституції) в самій Японії не зустріло одностайної підтримки. Зокрема, мери міст Хіросіма (Мацуї Казумі) та Нагасакі (Таке Томіхіса), та значна частина громадськості виступали за підписання та ратифікацію ДЗЯЗ, посиляючись на моральне зобов'язання Японії як єдиної жертви атомних бомбардувань, вести світ у напрямку денуклеаризації [12; 13]. Обидва лідери підтвердили свою позицію щодо необхідності підписання Договору в 2022 р. на тлі російського повномасштабного вторгнення в Україну [14]. А за аналізом різних соціопитувань, підписання договору на той момент підтримувало близько 75 % респондентів в Японії, проти – лише 17%. Зокрема, опитування, проведене NHK Broadcasting Culture Research Institute в 2019р., продемонструвало 65,9% підтримки підписання ДЗЯЗ [15, с. 302–303]. Уряд наразився й на критику з боку жертв бомбардування («хібакуші»), які вижили. [16].

Тож в міжнародній політиці Японії на тлі безпекових загроз склалась дилема: Японія, з одного боку, виступає за світову денуклеаризацію в глобальних масштабах, але при цьому не долучається до ДЗЯЗ та перебуває під ядерним захистом з боку США. Японські політичні експерти доволі песимістичні щодо перспектив договору. Так, професор міжнародних відносин університету Осака Шінго Танака стверджує, що з гуманітарної точки зору справа виглядає суперечливою, однак радикальне роззброєння з позиції національних інтересів може мати серйозні наслідки, і «...Японії слід відкласти приєднання до ДЗЯЗ, так як це може бути використано як важіль». На думку професора з ядерної безпеки університету Хітоцубаші, Нобумаса Акіяма, немає сенсу підписувати Договір, адже це не спричинить тиск на ядерні держави, які не підписали його [17]. Тому мотиви уряду загалом є зрозумілими: підписуючи Договір, Японія бере на себе зобов'язання, яке надалі зв'яже її руки на випадок значних загроз навіть більше, ніж 9-а стаття Конституції. Водночас, такого зобов'язання не мають інші ядерні держави, зокрема головний конкурент в регіоні в особі КНР, а також КНДР.

Разом із тим, слід також розуміти настрої й інших політичних представників-прихильників перегляду 9-ї статті Конституції, а також трьох

неядерних принципів, особливо третього, який забороняє введення ядерної зброї на територію Японії. В кінці лютого 2022 р., на тлі повномасштабного вторгнення РФ в Україну, колишній прем'єр міністр Ш. Абе акцентував увагу на необхідності порушення суспільного табу в обговоренні проблеми ядерної зброї: «Японія є підписантом Договору про нерозповсюдження ядерної зброї і має три свої неядерні принципи, але не повинна розглядати їх як табу щодо реальності того, як світ захищений» [18].

Паралельно, колишній посол Японії в США Р. Като прямо заявив, що на даний момент вже неможливо покладатись тільки на «ядерну парасольку» США, маючи серед сусідів недружню Японії Північну Корею. З врахуванням російсько-української війни, можна зрозуміти й тривожні міркування професора університету Фукуї, Йоїчі Шимади: «Путін фактично погрожує ядерною зброєю неядерній державі. Це змінює правила гри для багатьох політиків у Японії».

Вчений додає, що Японія, в порівнянні із Україною, має військовий союз із США, але невідомо, яким буде його ефективність тепер, коли США вже не є безумовним лідером [19].

У березні 2022 р. представники Партії інновацій Японії виступили з пропозиціями переглянути три неядерні принципи. Щоправда, після бурхливої реакції суспільства, відкинули частину закликів, водночас пояснюючи, що це питання є серйозним та потребує більше обговорень [20]. Були й висловлювання політиків із протилежними міркуваннями. Прозвучали слова лідера опозиційної Демократичної партії за народ, Ю. Тамакі: «Японія не може приймати ядерні підводні човни чи військові кораблі, завантажені балістичними ракетами, запущеними з підводних човнів, навіть у надзвичайних ситуаціях. Якщо так, чи справді (США) стратегія ядерного стримування спрацює?». Своєю чергою, точка зору прем'єр-міністра Японії Ф. Кішіди була наступною: «Враховуючи позицію нашої країни дотримуватися трьох неядерних принципів, ми не можемо прийняти (поширення ядерної зброї – *прим. авт.*)» [21].

Не меншої уваги заслуговують погляди нової (від жовтня 2025 р.) голови уряду Японії С. Такаїчі, котра відома своїми переконаннями з перетворення Японії на «нормальну державу» в сфері безпеки та оборони (в цьому контексті мається на увазі зняття обмежень статті 9 Конституції щодо збройних сил та більше залучення в підтримку міжнародної безпеки). В 2021 р. вона висловила думку про необхідність перегляду статті 9 Конституції [22]. В листопаді 2025 р., під час засідання бюджетного комітету Палати представників Японії, на питання опозиційного політика М. Кішібучі щодо перегляду трьох неядерних принципів, С. Такаїчі відповіла: «На цьому етапі уряд підтримує їх як політичний орієнтир», проте

не уточнила, чи буде політика її уряду в сфері безпеки та оборони відповідати змісту трьох неядерних принципів [23].

Окремо варто згадати й про відмови уряду Японії взяти участь у Зустрічі країн-учасниць ДЗЯЗ в якості спостерігача. 18 лютого 2025 р. на своїй прес-конференції Міністр закордонних справ Такеші Івая підкреслив цінність ДЗЯЗ у справі просування світу до ядерного роззброєння, але, з іншого боку, наголосив на пріоритетному характері ядерного стримування: «...Конвенційні можливості самі по собі не можуть стримати актора, який загрожує застосуванням ядерної зброї. Виходячи з того, що Японія не матиме ядерної зброї за трьома неядерними принципами, розширене ядерне стримування є необхідним для захисту життя і власності японських громадян, а також для незалежності та миру Японії...». Також в риторичі високопоставленого політика прозвучало занепокоєння щодо перспектив реалізації ядерного стримування в рамках альянсу з США: «...Участь Японії в якості спостерігача на зустрічі держав-учасниць ДЗЯЗ може надіслати хибний сигнал щодо політики Японії відносно ядерного стримування та ризикує підірвати наші зусилля щодо забезпечення власного миру та безпеки...» [24].

Японські політики враховують й те, що серед учасників ДЗЯЗ нема держав з «ядерного клубу».

Доречно звернути увагу на думки експертів з міжнародної політики. Скептичними є міркування професора Хірошімського інституту миру Тошіо Умехари. Зокрема, він сумнівається в далекостроковій надійності «ядерної парасольки» США, зважаючи на непередбачуваність другої адміністрації Д. Трампа, а також ставить гостре запитання, на яке, відзначає, немає відповіді: «І що може зробити «єдина країна, яка зазнала атомних бомбардувань», щоб уникнути нового застосування ядерної зброї у світі, де спостерігається таке зростання нестабільності?» [25].

Дослідник Хідео Асано позначає дві дилеми японського підходу до ядерного роззброєння:

- Між прагненням продовжити скорочення ядерних арсеналів по всьому світу та підтримкою майбутнього розвитку американської ядерної програми для забезпечення розширеного ядерного стримування США (на тлі напруження із КНР та РФ). Тож Токіо в майбутньому прийдеться вирішувати: підтримати, опонувати чи стати осторонь американської ядерної програми.

- Між потребою Японії (як єдиної країни, що зазнала ядерної атаки) зайняти провідну роль в справі відмови від ядерної зброї, підкреслюючи гуманітарні наслідки її використання, - і острахом та небажанням зіпсувати відносини із США, підтримавши ДЗЯЗ [26].

Дослідник та колишній сінгапурський дипломат Білахарі Каусікан бачить ситуацію із ядерним питанням Японії радикальніше. З одного боку, він звертає увагу на те, що в Японії не існує достатньої громадської підтримки ініціативі набуття власної ядерної зброї. Попри це, регіональна ситуація змінюється, що, на думку Каусікана, є доречною причиною для перегляду трьох неядерних принципів: «Прем'єр-міністр Японії Санае Такаічі зробила перший крок у цьому напрямку на початку цього місяця (листопада 2025 р. – прим. авт.), коли оголосила, що її уряд розглядає можливість перегляду давньої політики Японії щодо розміщення ядерної зброї». Водночас, автор вказує на технологічну здатність Японії розробити власну ядерну зброю в порівняно короткий термін, проте, відзначає й можливі затримки з розробкою систем доставки ракет: «Це часове відставання – експерти розділилися щодо його тривалості – робить відкладення публічних дебатів щодо ядерної зброї розкішшю, яку Японія більше не може собі дозволити». Каусікан аргументує свою позицію тим, що на даний момент в світі простежуються три структурні фактори. По-перше, одностороннє переосмислення США їх взаємодії зі світом (мається на увазі діяльність адміністрації Д. Трампа щодо старого міжнародного порядку, яка, за ремаркою автора, не так сильно відчувається на Далекому Сході, де держави звикли взаємодіяти із США не стільки на основі спільних цінностей, як спільних інтересів). По-друге, світ змінився, США хотіли б зберегти лідерство, водночас не відчують екзистенційної загрози. Автор вказує на китайську програму ядерної модернізації, а також ракетну і ядерну програми КНДР (яку неможливо роззброїти, оскільки ядерна зброя для КНДР – це екзистенційне питання). По-третє, це безповоротне послаблення режиму нерозповсюдження ядерної зброї, яке передбачається згідно ДНЯЗ [27].

Каусікан ставить під сумнів стандартні підходи стримування в сучасних умовах: «...Величезна руйнівна сила ядерної зброї та велика стратегічна перевага держави, що володіє ядерною зброєю, над супротивником, озброєним лише звичайною зброєю, створюють дилему в'язня, яка майже непереборна. Хоча теоретично кожен виграє від світу без ядерної зброї, ризик обману супротивника занадто високий, щоб прийняти його...». Автор додає: «Хочемо ми цього чи ні, але ядерна зброя тут залишиться. У ядерному світі стабільність зрештою можна підтримувати лише шляхом стримування взаємного гарантованого знищення» [27].

Каусікан вважає ядерну загрозу для Японії малоімовірною, натомість акцентує увагу на ймовірність поступового занепаду автономії держави в регіоні у випадку потенційного відступу США від політики розширеного ядерного стримування щодо своїх союзників, зокрема і Японії, що вплине

на ситуацію у всьому Індो-Тихоокеанському регіоні (де Японія здатна підтримувати регіональну рівновагу). Що ж до питання перспектив ядерного роззброєння в ХХІ столітті, дослідник виносить свій недвозначний вердикт: «Хоча теоретично кожен виграє від світу без ядерної зброї, ризик обману супротивника занадто високий, щоб прийняти його» [27].

Дослідник Школи глобальних гуманітарних та соціальних наук університету Нагасакі М. Нішіда вказує на те, що, у випадку розробки власної ядерної зброї, Японії доведеться зіткнутись із низкою серйозних викликів: необхідність вийти із дії ДНЯЗ та ризик зіткнутись із санкціями та погіршенням міжнародної репутації країни; напруга у відносинах між урядом та місцевими громадами з приводу розгортання такої зброї та проведення ядерних випробувань; порівняно мала масштабність та примітивність ядерного арсеналу на початковому етапі, що явно не дає гарантій від превентивного удару супротивника; потреба в значному проміжку часу для нарощування ядерного арсеналу, необхідного для ефективного стримування; значні фінансові витрати. Опираючись на свій аналіз, Нішіда вважає за пріоритет саме посилення існуючого альянсу між США і Японією [28].

Розлоге дослідження від Reuters, що вийшло у світ в серпні 2025 р., вказує як на скепсис японців (і південних корейців) щодо 100% гарантії реалізації «ядерної парасольки» в далекостроковій перспективі, так і на зростання кількості громадян Японії, які із пієтетом ставляться до ідеї перегляду трьох неядерних принципів. Тектонічний зсув в міжнародній політиці, пов'язаний із зміною політики США за другої каденції Д. Трампа, добре виражений в словах депутатки японського Парламенту Руї Мацукава: «Ви не можете сприймати присутність США як належне», а також: «Трамп дуже непередбачуваний, можливо, це його сильна сторона, але я вважаю, що ми завжди маємо думати про План Б». Разом з тим, в дослідженні наводяться приклади політики пасивної реакції США, зокрема, щодо побудови Китаєм штучних островів на спірних територіях Південно-Китайського моря, а також дієвість ядерного шантажу РФ, на що пролунала фраза Д. Байдена, що США не будуть вести Третю світову війну за Україну [29]. Тож попри те, що альянс між США та Японією є пріоритетним для кожної із сторін, комплексна картина все ж викликає занепокоєння японців щодо потенційної реалізації ядерного стримування в ситуації необхідності.

Протилежною є думка виконавчого директора Освітнього центру з політики нерозповсюдження ядерної зброї Г. Сокольські. В статті автор вказує на те, що Японія має все необхідне в ресурсному та технологічному аспектах для того, аби швидко перетворитись на ядерну державу. Разом з тим, Сокольські вважає, що таке рішення буде помилкою. По-перше,

виробництво ядерних субмарин потребуватиме близько 10 років та колосальних коштів. По-друге, викличе напругу у відносинах із США та сусідами Японії, а також перетворить Японський архіпелаг на військову ціль для Китаю, КНДР та РФ. При чому, така ситуація може підштовхнути Японію навіть до більшої мілітаризації або самоізоляції, від чого країна програє. По-третє, вибір в бік набуття Японією ядерної зброї, або непевна позиція щодо цього питання може підштовхнути Південну Корею до власної розробки. Тож така опція посприяє розповсюдженню ядерної зброї. Автор вважає, що і без ядерної зброї Японія знаходиться в оптимальному становищі, адже розбудовує значний наступальний та оборонний потенціал, має достатньо союзників та включена до ядерного оборонного стратегічного планування США. При цьому, Японії слід доносити до США позицію про необхідність захисту Тайваню (чий суверенітет є стратегічно важливим і для самої Японії) а також здобути більшу прихильність серед союзників та загалом країн Південно-Східної Азії, аби зберегти мир в якості регіонального лідера [30].

Висновки. Ядерне бомбардування Японії, яка стала єдиною країною в історії, що пережила це, поразка в Другій світовій війні, пацифістська стаття 9 Конституції та політика розширеного стримування, забезпеченого США, вплинули на формування Японією мирного, неядерного зовнішньополітичного позиціонування. Японія щиро виражала негативне ставлення до ядерної зброї, але при цьому сповідувала реалістичне бачення потенційних загроз найвищого рівня, зокрема, використання проти неї ядерної зброї зі сторони можливого ворога. У безпековому середовищі ХХІ століття, позначеного регіональною нестабільністю та зміною балансу сил і, фактично, поступовим переходом до нового світового порядку, Японія стикається з укрій загрозливими зовнішньополітичними викликами. В суспільстві все ще переважає антипатія щодо ядерної зброї, але в позиції японського політичного істеблішменту впродовж довгого часу помітна ця амбівалентність, за якою криється неготовність повністю прийняти антиядерний трек в силу залежності безпеки держави від реалізації розширеного стримування. Цю амбівалентність можна підсумувати фразою «є бажання, але немає реальних можливостей». В останні роки, впродовж яких суттєво зросли можливі загрози, пов'язані із посиленням ядерного потенціалу КНДР та КНР, а також де-факто претендуванням останньої на значно більший регіональний вплив, в риториці японських політиків та на практиці здійснювався все більший акцент на альянсі із США як найближчого оборонного партнера Японії. Понад те, російське широкомасштабне вторгнення в Україну та ядерний шантаж з боку РФ, перегляд міжнародної політики США другою адміністрацією Д. Трампа,

загрозлива риторика КНР щодо Тайваню, посилена постійними морськими навчаннями та, загалом, зближення КНР, КНДР з РФ (ще однієї сильної ядерної держави), суттєво змінили регіональний та глобальний пазл світової політики з перспективи Японії. В японському суспільстві дедалі більше почали набирати популярність колись порівняно непопулярні пропозиції, зокрема щодо перегляду трьох неядерних принципів.

Усе це висвітлює кілька важливих аспектів міжнародної політики. По-перше, просування неядерної політики в умовах міжнародної нестабільності суттєво ускладнюється з огляду на наявність потенційних конкурентів, здатних скористатись ядерною зброєю, яка, своєю чергою, несе загрозу повного знищення країни-жертви. По-друге, Японія демонструє реалістичний підхід до зовнішніх загроз, дотримуючись пріоритетності політики збереження «ядерної парасольки» США, але при цьому демонструючи еволюцію безпекової та оборонної стратегій, переоцінюючи свою зовнішньополітичну траєкторію відповідно до зростання ступеня цих загроз. Якщо Японія все таки вдасться до практичної реалізації ревізійністського підходу до трьох неядерних принципів (зокрема, третього принципу), то це, ймовірно, викличе ще більше загострення у відносинах, як мінімум, із КНР та КНДР, проте може потенційно посилити безпеку Японського архіпелагу та позиції США (як союзника двостороннього альянсу) в регіоні. Яке практичне рішення Японія би не прийняла, воно, в будь-якому випадку, матиме колосальний вплив на безпекове середовище та конфігурацію сил Індो-Тихоокеанського регіону та світу загалом. А ядерна політика Японії загалом ілюструє унікальне поєднання нормативного пацифізму, стратегічного реалізму й прихованої технологічної спроможності.

Література

1. The Constitution of Japan. URL: https://japan.kantei.go.jp/constitution_and_government_of_japan/constitution_e.html (дата звернення: 5.12.2025);
2. Atomic Energy Basic Act. URL: <https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/3759/en> (дата звернення: 5.12.2025);
3. Three Non-Nuclear Principles. URL: <https://www.mofa.go.jp/policy/un/disarmament/nnp/index.html#:~:text=My%20responsibility%20is%20to%20achieve,line%20with%20Japan's%20Peace%20Constitution> (дата звернення: 5.12.2025);
4. Message by Prime Minister of Japan to the Global Zero Summit. URL: https://japan.kantei.go.jp/noda/statement/201110/11message_e.html (дата звернення: 6.12.2025);
5. Youth Communicator for a World without Nuclear Weapons. URL: https://www.mofa.go.jp/files/00014_20259237.pdf (дата звернення: 5.10.2025);
6. Japan's Disarmament and Non-Proliferation Policy (Fifth Edition). URL: <https://www.mofa.go.jp/policy/un/disarmament/policy/pdfs/pamph1103.pdf> (дата звернення: 8.12.2025);

7. Leading the World Towards a Future Without Nuclear Weapons. URL: https://www.japan.go.jp/kizuna/2022/09/future_without_nuclear_weapons.html (дата звернення: 8.12.2025);
8. G7 Leaders' Hiroshima Vision on Nuclear Disarmament. URL: <https://www.mofa.go.jp/files/100506518.pdf> (дата звернення: 10.12.2025);
9. Алексієвець, Л. М., Гавур, В. А. (2023). Міжнародний контекст підтримки Японією України у 2022 р. *Східний світ*, (3 (120), 77-90. DOI: <https://oriental-world.org.ua/index.php/journal/article/view/682/661> (дата звернення: 10.12.2025);
10. Government of the United States of America- Government of Japan Guidelines for Extended Deterrence. URL: <https://www.war.gov/News/Releases/Release/Article/4016928/government-of-the-united-states-of-america-government-of-japan-guidelines-for-e/> (дата звернення: 10.12.2025);
11. The Guidelines for Japan-U.S. Defense Cooperation April 27, 2015. URL: https://warp.ndl.go.jp/web/20201201124737/www.mod.go.jp/e/d_act/us/ampo/pdf/shishin_20150427e.pdf (дата звернення: 10.12.2025);
12. Hurst D. Japan Holds Firm Against Nuclear Ban Treaty on Anniversary of Nuclear Bombings. URL: <https://thedi diplomat.com/2018/08/japan-holds-firm-against-nuclear-ban-treaty-on-anniversary-of-nuclear-bombings/> (дата звернення: 9.12.2025);
13. Nagasaki Peace Declaration. URL: <https://nagasakipeace.jp/content/files/appeal/2018/english.pdf> (24.08.2023) (дата звернення: 13.12.2025);
14. Hiroshima and Nagasaki mayors speak at 1st nuke ban treaty forum. URL: <https://www.asahi.com/ajw/articles/14651113> (дата звернення: 5.10.2025);
15. Baron J., Gibbons R. D., Herzog S. Japanese Public Opinion, Political Persuasion, and the Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons. Journal for peace and nuclear disarmament. Nagasaki University, 2020. Vol. 3, no. 2. P. 299–309. DOI: <https://doi.org/10.1080/25751654.2020.1834961> (дата звернення: 13.12.2025);
16. As Japan stays away from nuke ban treaty, eyes on hibakusha, citizen power. URL: <https://english.kyodonews.net/news/2018/08/9adf7d600a0d-focus-as-japan-stays-away-from-nuke-ban-treaty-eyes-on-hibakusha-citizen-power.html> (дата звернення: 13.12.2025);
17. Siripala T. Japan's Dilemma Over Nuclear Disarmament. URL: <https://thedi diplomat.com/2021/02/japans-dilemma-over-nuclear-disarmament/> (дата звернення: 13.12.2025);
18. Japan should consider hosting U.S. nuclear weapons, Abe says. URL: <https://www.japantimes.co.jp/news/2022/02/27/national/politics-diplomacy/shinzo-abe-japan-nuclear-weapons-taiwan/> (дата звернення: 14.12.2025);
19. Вінгфілд-Хейз Р. Чи змусить Японію напад Росії на Україну стати ядерною державою. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-60887430> (дата звернення: 14.12.2025);
20. Nippon Ishin drops call to review anti-nuke principles. URL: <https://www.asahi.com/ajw/articles/14562855> (дата звернення: 16.12.2025);
21. Nippon Ishin calls for 'nuclear sharing' talks for Japan's defense. URL: <https://www.asahi.com/ajw/articles/14561716> (дата звернення: 14.12.2025);
22. LDP's Takaichi seeks Japan's possession of "nat'l defense forces". URL: <https://english.kyodonews.net/articles/-/27767> (дата звернення: 16.12.2025);
23. Takaichi declines to confirm stance on '3 non-nuclear principles'. URL: <https://www.asahi.com/ajw/articles/16152486> (дата звернення: 16.12.2025);

24. Press Conference by Foreign Minister IWAYA Takeshi. URL: https://www.mofa.go.jp/press/kaiken/kaikenwe_000001_00144.html (дата звернення: 18.12.2025);
25. Umehara T. Mixed Message: Japan's Conflicted Stance on Nuclear Disarmament. URL: <https://www.nippon.com/en/in-depth/d01110/> (дата звернення: 10.12.2025);
26. Asano H. Hiroshima Vision' Highlights Japan's 2 Dilemmas on Nuclear Disarmament. URL: <https://thediplomat.com/2023/05/hiroshima-vision-highlights-japans-2-dilemmas-on-nuclear-disarmament/> (дата звернення: 6.12.2025);
27. Kausikan B. The Inevitable Logic of a Japanese Nuclear Weapon. URL: <https://foreignpolicy.com/2025/11/24/japan-nuclear-weapons-china-deterrence-us-alliance-north-korea-geopolitics/> (дата звернення: 5.12.2025);
28. Nishida M. The Need for a Cost-Benefit Analysis for Nuclear Debate in Japan. URL: <https://www.apln.network/analysis/the-korea-times-column/the-need-for-a-cost-benefit-analysis-for-nuclear-debate-in-japan> (дата звернення: 29.12.2025);
29. Kelly T., Geddie J., Park J., Lee J., Smith J., Lague D. Trump shock spurs Japan to think about the unthinkable: nuclear arms. URL: <https://www.reuters.com/investigations/trump-shock-spurs-japan-think-about-unthinkable-nuclear-arms-2025-08-20/> (дата звернення: 8.12.2025);
30. Sokolski H. Japan should resist the temptation to go nuclear. URL: <https://www.japantimes.co.jp/commentary/2025/11/11/japan/japan-should-resist-going-nuclear/> (дата звернення: 8.12.2025)

References

1. The Constitution of Japan. URL: https://japan.kantei.go.jp/constitution_and_government_of_japan/constitution_e.html (in English).
2. Atomic Energy Basic Act. URL: <https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/3759/en> (in English).
3. Three Non-Nuclear Principles. URL: <https://www.mofa.go.jp/policy/un/disarmament/nnp/index.html#:~:text=My%20responsibility%20is%20to%20achieve,line%20with%20Japan's%20Peace%20Constitution> (in English).
4. Message by Prime Minister of Japan to the Global Zero Summit. URL: https://japan.kantei.go.jp/noda/statement/201110/11message_e.html (in English).
5. Youth Communicator for a World without Nuclear Weapons. URL: <https://www.mofa.go.jp/files/000149237.pdf> (in English).
6. Japan's Disarmament and Non-Proliferation Policy (Fifth Edition). URL: <https://www.mofa.go.jp/policy/un/disarmament/policy/pdfs/pamph1103.pdf> (in English).
7. Leading the World Towards a Future Without Nuclear Weapons. URL: https://www.japan.go.jp/kizuna/2022/09/future_without_nuclear_weapons.html (in English).
8. G7 Leaders' Hiroshima Vision on Nuclear Disarmament. URL: <https://www.mofa.go.jp/files/100506518.pdf> (in English).
9. Alexiyevets , L. M. & Havur , V. A. (2023). Mizhnarodnyi kontekst pidtrymky Yaponiieiu Ukrainy u 2022 r. Skhidnyi svit, (3 (120), 77-90. DOI: <https://doi.org/10.15407/orientw2023.03.077> (in Ukrainian).
10. Government of the United States of America- Government of Japan Guidelines for Extended Deterrence. URL: <https://www.war.gov/News/Releases/Release/Article/4016928/government-of-the-united-states-of-america-government-of-japan-guidelines-for-e/> (in English).

11. The Guidelines for Japan-U.S. Defense Cooperation April 27, 2015. URL: https://warp.ndl.go.jp/web/20201201124737/www.mod.go.jp/e/d_act/us/ampo/pdf/shishin_20150427e.pdf (in English).
12. Hurst D. Japan Holds Firm Against Nuclear Ban Treaty on Anniversary of Nuclear Bombings. URL: <https://thediplomat.com/2018/08/japan-holds-firm-against-nuclear-ban-treaty-on-anniversary-of-nuclear-bombings/> (in English).
13. Nagasaki Peace Declaration. URL: <https://nagasakipeace.jp/content/files/appeal/2018/english.pdf> (in English).
14. Hiroshima and Nagasaki mayors speak at 1st nuke ban treaty forum. URL: <https://www.asahi.com/ajw/articles/14651113> (in English).
15. Baron J., Gibbons R. D., Herzog S. Japanese Public Opinion, Political Persuasion, and the Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons. *Journal for peace and nuclear disarmament*. Nagasaki University, 2020. Vol. 3, no. 2. P. 299–309. DOI: <https://doi.org/10.1080/25751654.2020.1834961> (in English).
16. As Japan stays away from nuke ban treaty, eyes on hibakusha, citizen power. URL: <https://english.kyodonews.net/news/2018/08/9adf7d600a0d-focus-as-japan-stays-away-from-nuke-ban-treaty-eyes-on-hibakusha-citizen-power.html> (in English).
17. Siripala T. Japan's Dilemma Over Nuclear Disarmament. URL: <https://thediplomat.com/2021/02/japans-dilemma-over-nuclear-disarmament/>;
18. Japan should consider hosting U.S. nuclear weapons, Abe says. URL: <https://www.japantimes.co.jp/news/2022/02/27/national/politics-diplomacy/shinzo-abe-japan-nuclear-weapons-taiwan/> (in English).
19. Wingfield-Hayes R. Chy zmusyt" Yaponiyu napad Rosiyi na Ukrayinu staty yadernoyu derzhavoyu. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-60887430>.amp (in Ukrainian).
20. Nippon Ishin drops call to review anti-nuke principles. URL: <https://www.asahi.com/ajw/articles/14562855> (in English).
21. Nippon Ishin calls for 'nuclear sharing' talks for Japan's defense. URL: <https://www.asahi.com/ajw/articles/14561716> (in English).
22. LDP's Takaichi seeks Japan's possession of "nat'l defense forces". URL: <https://english.kyodonews.net/articles/-/27767> (in English).
23. Takaichi declines to confirm stance on '3 non-nuclear principles'. URL: <https://www.asahi.com/ajw/articles/16152486> (in English).
24. Press Conference by Foreign Minister IWAYA Takeshi. URL: https://www.mofa.go.jp/press/kaiken/kaikenwe_000001_00144.html (in English).
25. Umehara T. Mixed Message: Japan's Conflicted Stance on Nuclear. URL: Disarmament. <https://www.nippon.com/en/in-depth/d01110/> (in English).
26. Asano H. Hiroshima Vision' Highlights Japan's 2 Dilemmas on Nuclear Disarmament. URL: <https://thediplomat.com/2023/05/hiroshima-vision-highlights-japans-2-dilemmas-on-nuclear-disarmament/> (in English).
27. Kausikan B. The Inevitable Logic of a Japanese Nuclear Weapon. URL: <https://foreignpolicy.com/2025/11/24/japan-nuclear-weapons-china-deterrence-us-alliance-north-korea-geopolitics/> (in English).
28. Nishida M. The Need for a Cost-Benefit Analysis for Nuclear Debate in Japan. URL: <https://www.apln.network/analysis/the-korea-times-column/the-need-for-a-cost-benefit-analysis-for-nuclear-debate-in-japan> (in English).

29. Kelly T., Geddie J., Park J., Lee J., Smith J., Lague D.. Trump shock spurs Japan to think about the unthinkable: nuclear arms. URL: <https://www.reuters.com/investigations/t-rump-shock-spurs-japan-think-about-unthinkable-nuclear-arms-2025-08-20/> (in English).

30. Sokolski H. Japan should resist the temptation to go nuclear. URL: <https://www.japantimes.co.jp/commentary/2025/11/11/japan/japan-should-resist-going-nuclear/> (in English).

Дата першого надходження статті до видання: 14.05.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 28.05.2026